

YTTRANDE

Datum
2017-09-15
Ert datum
2017-06-28

Vår beteckning
Dnr 2017/221
Er beteckning
Ku2017/01534/DISK

Sid
1 (9)

Administrativa avdelningen
Jeanette Kråik

Kulturdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Remissvar av betänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)

Av utredningen framkommer det att minoritetspolitiken sedan den inrättades 2010 har tagit viktiga steg framåt. Men trots att lagen funnits i 7 år är det sällan statliga förvaltningsmyndigheter bedriver verksamhet kopplad till grundskyddet om de inte får särskilda uppdrag eller ekonomiska medel för sådant arbete. Bristen på kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i Sverige förklarar svårigheterna att få kommuner, landsting och andra myndigheter att på allvar ta sig an sina skyldigheter inom minoritetspolitiken.

Positivt i utredningen är förslaget att överföra regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter inom förskola och äldreomsorg från minoritetslagen till skollagen respektive socialtjänstlagen. Förslaget anser vi vara nödvändigt för att stärka medvetenheten om lagen inom olika förvaltningar, integrera de minoritetspolitiska frågorna inom de olika sektorsområdena och ge ökad genomslagskraft i förvaltningskommuner.

Detsamma gäller för förslaget att det ska anges i en särskild bestämmelse att kommuner och landsting ska anta dokumenterade minoritetspolitiska mål och riktlinjer som ska följas upp. Och att de ska vara skyldiga att lämna uppgift om sådana mål och riktlinjer på begäran från den myndighet som ansvarar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Detta anser vi också vara ett tydligt mål för att de som jobbar och berörs av minoritetspolitiken ska få förståelse för det lagstadgade ansvaret de har gentemot de nationella minoriteterna.

När det gäller statsbidraget är bedömningen att det är svårt att få det att räckas till då bidraget varit detsamma från 2011 och inte följt den allmänna kostnadsutvecklingen. Att kommunerna valt att anställa samordnare har visat sig vara framgångsrikt för det lokala minoritetsarbetet. Utredningen föreslår att samordnarens tjänst i första hand bör bekostas av kommunens budget för att de faktiska

merkostnaderna som lagen innebär ska kunna finansieras av statsbidraget. Ansvar för minoritetsperspektivet bör vara en angelägenhet för kommunorganisationen och statsbidraget skulle då ge ett större utrymme för att synliggöra och informera om bestämmelserna i minoritetslagen samt att en större möjlighet skulle finnas för att föra arbetet med minoritetspolitiken framåt i kommunerna. Arbetet med att integrera minoritetspolitiken inom alla sektorer i offentlig verksamhet är något som vi måste sträva efter.

Vi delar inte utredarens förslag om att endast en myndighet ska följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken. Språk- och kulturkompetens är av yttersta vikt i ett uppföljningsarbete. Vi anser att de två myndigheterna Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har den specialkompetens som krävs för uppföljningsuppdraget.

Vi förordar att Sametinget som har specialkompetens när det gäller urfolket samerna, de samiska språken och den samiska kulturen tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm får fortsätta arbetet med uppföljning av minoritetspolitiken. Man bör dock ta i beaktande att de samiska språken, delas in i tre huvudvarieteter, som i sin tur delas upp i nio varieteter.

Nästa steg för en stärkt minoritetspolitik bör vara att samerna i minoritetspolitiken benämns och tillgodoses som det urfolk samerna är och att särskild hänsyn tas till de rättigheter som tillkommer ett urfolk.

Vi anser att utredarens förslag fortfarande är relativt vaga, för att minoritetspolitiken skall få en större genomslagskraft i Sverige.

1. Författningsförslag

I förslagen lydelse 5 b §, andra stycket,
" Kommuner och landsting ska göra de kartläggningar som behövs"
(1.1 5 b §). (s.25).

Vi föreslår att ordet "*kartläggningar*" tas bort och ersätts med språk- och kulturinventeringar. Detta ordval bör i sådana fall användas även framledes.

I förslagen lydelse, (1.2, 25 kap. 5 a §), första och tredje stycket,
"ska kommunen stäva efter att erbjuda barn" och "sträva efter att erbjuda" (s.29).

Vi föreslår att kommunen ska erbjuda, istället för att "*sträva efter*" att erbjuda. De samiska förvaltningskommunerna har ett stort geografiskt område och förskolor är ofta placerad i tätorterna.

4. Utvärdering av minoritetslagstiftningen

Samråden ger delaktighet och inflytande för urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt att det är viktigt att barn och unga kommer till tals. Vi instämmer med utredaren att det behövs ett förtydligande av vad det innebär att samråda, regeringen bör se över en samrådsguide för just detta ändamål samt att närvarande vid samråden bör arvoderas.

För att uppfylla regeringens intentioner med minoritetspolitiken måste statsbidraget höjas. Detta för att nå en långsiktig hållbar implementering av lagen i kommunens verksamheter.

Vi ifrågasätter varför utredaren inte har nämnt att regeringen bör överväga att minst fördubbla statsbidraget till de samiska riksorganisationerna då de samiska civilsamhällesorganisationerna inte omfattas av förordningen 2005:765. I stället lämnas ett bidrag till Sametinget på 600 000 kr för bidrag till och stöd för verksamhet som bedrivs av samiska organisationer. *"Minoritetspolitiken ligger inte till grund för de statliga medel som Sametinget erhåller via myndighetens regleringsbrev"* (Särskilt yttrande av expert Aina Negga, Sametinget). (s.287).

Vi ställer oss frågande till varför utredaren rekommenderar att införa statsbidrag som kan sökas av kommuner i samarbete med minoritetsorganisationer eftersom att minoritetsorganisationer inte finns i alla förvaltningskommuner. Förvaltningskommuner har därför inte samma möjlighet att söka medel ur det extra statsbidraget.

Överföring av oförbrukade medel skall kunna föras vidare mellan budgetåren utan nuvarande restriktioner.

Utredaren skriver att det varken i minoritetslagen eller av minoritetsförordningen följer emellertid någon skyldighet för kommunen att anställa någon som samordnar arbetet med minoritetspolitiken. Samordnarens funktion har dock lyfts fram som en viktig framgångsfaktor i årsrapporterna från uppföljningsmyndigheterna (4.4.1). (s.122).

För att minoritetspolitiken skall integreras i kommunerna och dess verksamheter, gäller det att kunskaper om urfolket samerna och minoriteterna ökas, därav är den samordnade funktionen av stor vikt. Vi tillstyrker förslaget från utredaren gällande finansiering, man bör dock beakta mindre förvaltningskommuner.

5. Uppföljning av minoritetslagen

Vi instämmer inte i utredarens förslag om en ny särskild myndighet för uppföljning av minoritetspolitiken. Regeringen bör behålla den nuvarande ordningen för uppföljning, främja och samordna minoritetspolitiken. Samarbetet hos Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har varit framgångsrikt och kan ytterligare förbättras med långsiktiga mål.

Uppföljningsmyndigheten ska fortsatt ha språk- och kulturkompetens beträffande urfolket samerna och minoriteterna samt deras språk. Sametinget ansvar för urfolket samerna och de samiska språken, personalen besitter specialkompetens och har kunskaper i samiska både i tal och skrift samt kunskaper om den samiska kulturen och samhället.

Utredaren bedömer att införandet av tillsyn, eller ett utökat ansvar för existerande tillsynsmyndigheter, är lämpligare väg att gå för att åstadkomma en prövning av den enskildes minoritetsrättigheter (s.146).

Detta bör regeringen verka för att genomföra, att Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg, arbetar mer aktivt med att beakta urfolket samerna och nationella minoriteternas rättigheter i ordinarie tillsynsverksamhet.

6. Förskola på minoritetsspråk m.m.

Arbetet med tvåspråkighet och språkrevitalisering betonar förskolans och skolans betydelse. Omfattningen av antalet timmar som en verksamhet bedrivs på har en stor och avgörande betydelse för hur väl man lyckas med mål som tvåspråkighet samt språkrevitalisering.

Utredaren föreslår lydelsen "*hela eller en väsentlig del*" (s.28). Vi anser att denna lydelse (väsentlig del) också kommer att ge utrymme för en restriktiv tolkning.

Väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas. Det är också av största vikt att Läroplanerna kompletteras och revideras med den eventuellt nya lagstiftningen.

Personalbristen inom förskola, skola och äldreomsorg är oroväckande och vi delar utredarens uppfattning att det måste in särskilda insatser för att förhindra det. Vikten av modersmålstalare, kulturkompetens och traditionella kunskaper bör dock lyftas fram.

7. Äldreomsorg på minoritetsspråk

Utredaren föreslår lydelsen "*hela eller en väsentlig del*" (s.30). Vi anser att denna lydelsen (väsentlig del) också kommer att ge

utrymme för en restriktiv tolkning. Så vi anser att, väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas.

8. Tillgång till personal med språk och kulturkompetens

Personal inom vård och omsorg samt förskola med språk- och kulturkompetens är viktiga faktorer inom minoritetsarbetet. I förslaget där utredaren nämner att utbilda personal på kort sikt bör man tänka på vilken grad av kompetens man vill uppnå.

Det är även viktigt att nya mål i examensbeskrivning gällande urfolket samerna och minoriteter läggs till inom yrkesutbildningar, samt kompetensutveckling av befintlig personal.

9. De nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvård

Vi anser att ett samiskt centrum för hälsa är av stor vikt i Sverige.

10. Utvärdering av de samiska språkcentrumen

Språkcentrumen i Östersund och Tärnaby, är en stor framgångsfaktor och ett bra komplement gällande information, material, språkrevitalisering m.m.

Dessa språkcentrum behövs för att fortsätta sitt framgångsrika arbete, med de samiska språken. För att språken ska överleva men också stärkas ytterligare.

11. Kunskapshöjande och synliggörande åtgärder

Utredaren påpekar att den allmänna kunskapen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är låg. Okunskap eller ointresse kan vara en orsak. Vi stödjer utredarens bedömningar samt dennes förslag.

Att höja kunskapsnivån, genom att utbilda utbildarna.

Samt att synliggöra de nationella minoritetsspråken och höja de nationella minoritetsspråkens status via public service och annan media.

Ytterligare sätt att synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna är offentlig flaggning (11.4.5). (s.247). Vi instämmer med utredaren i detta. Men vi ställer oss frågande till varför inte utredaren lagt till alla samiska flaggdagar för urfolket samerna som offentlig flaggning. Vi anser att alla samiska flaggdagar skall införas i Sverige som allmän flaggning/offentlig flaggning.

Utredaren skriver "sändningar på de nationella minoritetsspråken har central betydelse för synliggörande och revitalisering av språken (s.235).

Sveriges Radio, Utbildningsradion och Sveriges television bör få ett större ansvar att producera och sända program på samiska språken.

Utredaren skriver att regeringen bör ge skolverket i uppdrag att granska läromedel samt att framställa läromedel för undervisning (s.238).

Det är viktigt att nå ut med kunskap om urfolket samerna och de nationella minoriteterna i grundskolan, detta för att öka kunskaperna och minska fördomar.

12. Övriga frågor som regeringen bör uppmärksamma

Samerna ser sig som Sveriges urfolk och inte som en nationell minoritet i Sverige. Urfolksrättigheter har ett förstärkt skydd jämfört med övriga minoritetsrättigheter. Folkrättsligt går regelverket för urfolk längre än för övriga minoritetsgrupper i ett land.

Vi anser att samerna skall nämnas som urfolket samer istället för en nationell minoritet i lagstiftningarna och även framledes. Regeringen bör även se över ett starkare skydd för urfolket samerna. *Utredaren ger förslag att regeringen bör göra en översyn hur Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk definieras och benämns (s.251). "Riksdagen uttalade 1977 att det samiska folket är ett urfolk i Sverige." "Samiska folket är omnämnt i regeringsformen efter en ändring i regeringsformen 2011". (s.61-62).*

I utredningen påtalas att det är oundvikligt att kommuners och landstings ansvar för grundskyddet behöver bli tydligare. För att kommuner och landsting ska uppfatta att lagen berör dem är det nödvändigt att lagen förtydligas.

13. Konsekvensbeskrivningar

Utredaren skriver gällande ett stärkt grundskydd, att under en mandatperiod arbeta med dessa arbetsinsatser och att en tillfällig kompensations om 100 000kr per kommun för kostnadsökningar bör ske under en fyra års period (s.263-264). Det är då viktigt att särskilja anslagen åt, att det blir två anslag dvs. det ursprungliga generella statsbidraget och detta kompensationsbidraget.

Arbetet med grundskyddet kritiseras.

Utredaren menar att det finns brister på genomslag i grundskyddet, utan att göra någon analys av detta i utredningen, här föreslås lösning på detta genom att inrätta en särskild myndighet vilket vi anser kan medföra att arbetet ytterligare bromsas upp. Att införa ännu en ny myndighet, som inte har den erfarenhet och kompetens som behövs, skulle medföra stora brister när det gäller den samiska kompetensen, som idag redan finns genom Sametinget. Samarbetet hos Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har varit framgångsrikt och kan ytterligare förbättras med långsiktiga samarbetsmöjligheter.

Kommuner har haft utrymme att tolka lagen i grundskyddet olika och det kan medföra brister i att uppfylla, det för urfolket samerna speciellt, det man har rätt till.

De förslag som Aina Negga, Sametinget, tar upp under *Särskilda yttranden* håller vi med om, där hon har erfarenhet och kompetens när det gäller urfolket samerna och de samiska språken samt den samiska kulturen.

13.3.2 (sid.268) Särskilda uppdrag och utökade uppdrag till myndigheter

Utredningen föreslår vidare att regeringen bör ge lämpliga myndigheter i uppdrag att pröva att utveckla uppdragsutbildningar för att utbilda vård- och omsorgspersonal samt förskolepersonal med språk- och kulturkompetens (se avsnitt 8.2.2).

Kommentar: För att öka förståelsen för det samiska språket och för att få en inblick i behovet av revitalisering av de samiska språken samt för att öppna upp en kompetens för den samiska kulturen hos personal både inom vård- och omsorg och förskolepersonal, så bör det utvecklas utbildningar för detta och då det gäller det samiska språken och den samiska kulturen så ska det ske genom de som besitter den kompetensen och kan föra det vidare, t.ex. i samarbete med Sametinget.

Skolverket föreslås ta fram stöd och fortbildning till förskolan (avsnitt 6.2.1) och att få i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för lärare (avsnitt 11.3.2) detta är av yttersta vikt och angelägenhet för det samiska språket- och kulturöverlevnad och är en nödvändighet.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av experten Aina Negga, Sametinget (sid.287)

Utredaren föreslår ett utökat statsbidrag till Sverigefinländarnas delegation och till Svenska Tornedalingars Riksförbund samt att ett motsvarande stöd, bör införas till den romska och judiska minoriteternas riksorganisationer. Utredaren har helt förbigått urfolket

samerna. Minoritetspolitiken ligger inte till grund för de statliga medel som Sametinget erhåller via myndighetens regleringsbrev. Organisationsstödet i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter omfattar inte urfolket samerna. Det är en brist att utredaren inte anser att organisationer som företräder urfolket samerna har behov av organisationsstödet.

Kommentar: ett utökat statsbidrag, som utredaren föreslår, till Sverigefinländarnas delegation och till Svenska Tornedalingars Riksförbund samt till den romska och judiska minoriteternas riksorganisationer bör ses över och behov för detta finns säkerligen, men att utredaren helt förbigått urfolket samerna i detta känns oroväckande. Vi anser att urfolket samerna och de organisationer som företräder urfolket samerna har stort behov av organisationsstöd.

Sidan 288: Jag konstaterar att utredaren inte föreslår tillräckliga och tydliga ändringar i lagstiftningen. En konsekvens av detta blir att överklagandemöjligheterna inte kan införas. Det är också anmärkningsvärt att utredaren hänskjuter frågan om införande av tillsyn till nästa översyn. Utredaren föreslår att regeringen bör inrätta en särskild myndighet för uppdraget att följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken. Uppdraget bör ligga på en myndighet istället för två.

Kommentar: I dagsläget är det två myndigheter som har i uppdrag att följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken och de har den erfarenhet och kompetens som uppdraget innebär. Det är av största vikt att Sametinget även fortsättningsvis ansvarar för uppföljning när det rör samerna och de samiska språken.

Sidan 289: Min uppfattning är att de nuvarande uppföljningsmyndigheterna ska ha fortsatt uppföljningsuppdrag samt tilldelas ökade resurser för att fördjupa och utveckla uppdraget i dialog med uppdragsgivaren, förvaltningsmyndigheter, urfolket samerna och de nationella minoriteterna.

Kommentar: Minoritetspolitiken är viktig och är i behov av ökade resurser för att kunna genomföras. Urfolket samerna bör lyftas fram ytterligare och få den genomslagskraft som de har rätt till och inte vidare vara sammankopplade med övriga nationella minoriteter.

5 Summering och slutsatser

Man kan utläsa av de sammantagna svaren att det finns en allmän uppfattning om att Samiskt språkcentrum bidragit till en normalisering av samiskan och legitimering av hela revitaliseringsarbetet.

Kommentar: Samiskt språkcentrum, både i Tärnaby och i Östersund, behövs för att vidare kunna arbeta framgångsrikt med att de samiska språken ska kunna överleva men också stärkas ytterligare.

Handläggning av remissvaret:

De sydsamiska förvaltningskommunerna har årliga gemensamma möten rörande sina uppdrag som samiska förvaltningskommuner. Vid ett sådant möte, den 29 maj 2017 beslutades att kommunerna arbetar gemensamt med detta remissvar men att varje kommun skickar in sitt remissvar individuellt.

Tillägg gällande **kapitel 6 Förskola på minoritetsspråk** finns bilagt från barn- och utbildningschef, Bergs kommun.